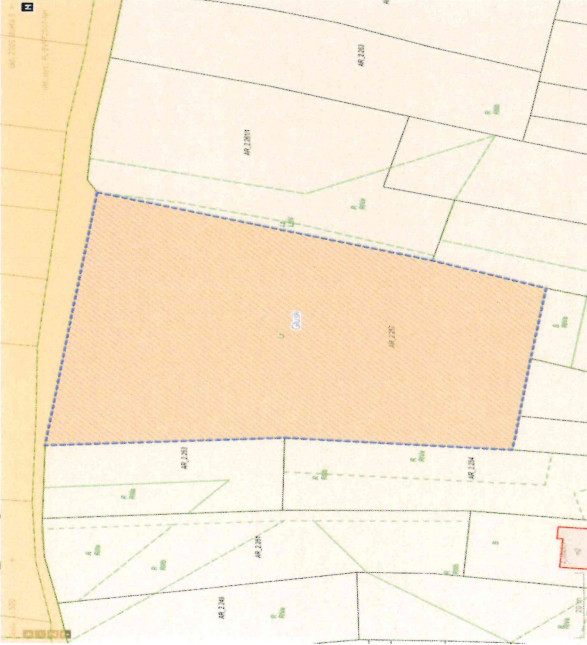

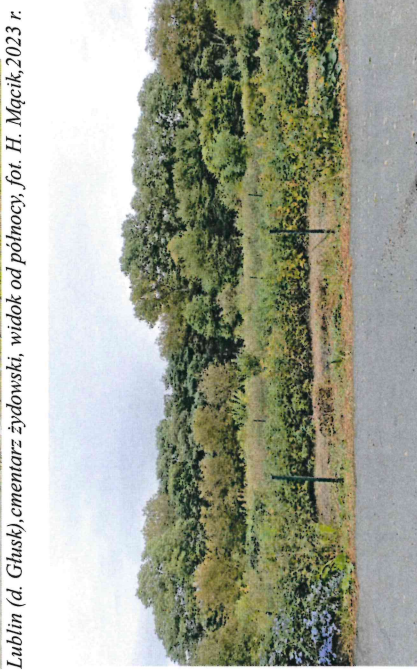

<p>GEZ</p>	<p align="center">KARTA ADRESOWA ZABYTKU</p>		<p>3. Miejscowość LUBLIN (d.GŁUSK)</p>
<p>1. Nazwa CMENTARZ ŻYDOWSKI</p>	<p>2. Czas powstania PO 1689 r.</p>	<p>4. Adres pośród pól, między ulicami Przepiórczą a Zdrową (nr działki 257, obr 67 - Głusk, ark 2)</p>	
<p>7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym</p> <p>Mapa ewidencyjna gruntów, gmina Lublin, obręb Głusk 0067, ark. 2, 1:1000, 2023 (Urząd Miasta Lublin), fragment z zaznaczonymi granicami cmentarza</p> <p>Cmentarz położony ok 350m na wsch. od rynku Głuska (ok. 8 km na pd-wsch od centrum Lublina), pośród pól, po pld. stronie polnej drogi. Między ulicami Przepiórczą a Zdrową. Zajmuje działkę nr 257 o powierzchni 0,7598 ha.</p>		<p>5. Przynależność administracyjna województwo lubelskie powiat Lublin gmina Lublin</p> <p>6. Formy ochrony Brak</p> <p>Lublin (d. Głusk), cmentarz żydowski, widok od północy, fot. H. Mącik, 2023 r.</p> <p>Lublin (d. Głusk), cmentarz żydowski, widok od strony zachodniej, fot. H. Mącik 2023 r.</p>	

<p>8. Historia, opis i wartości</p> <p>Z końca XIV w. pochodzi najwcześniejsza wzmianka o istnieniu prywatnej wsi Abramowice, w 1576 r. pośród podaników pogłównego w tej wsi było 11 Żydów, Około 1684 r. dobra abramowickie nabył Tomasz Kazimierz Gluski. W 1688 r. lokował na terenie dóbr abramowickich, na surowym korzeniu, miasto Glusk (początkowo Glosko) na prawie magdeburgskim. Niewątpliwie od początku zamierzeniem właściciela było osadzenie w Glusku Żydów dla lepszego rozwoju miasta. Już w 1689 r. w przywileju króla Jana III Sobieskiego na jarmark, wzmiankowany są żydowscy mieszkańcy Gluska: „Żydzi zaś w tym miasteczku fundujący, do sądów żydowskich inszych miast należąc nie powinni”. W tymże roku notowani są też imienne mieszkańcy żydowscy w Glusku. Lecz w strukturze kahalnej Żydzi Gluska zawsze uzależnieni byli od kahału w Lublinie. O uwzględnieniu ludności żydowskiej już przy rozmiarzeniu miasta świadczą też lokalizacja obiektów zespołu synagogalnego - za zach. blokiem przyrynkowym. Obiekt te, w tym synagoga i bet hamidrasz, były początkowo drewniane. Najwcześniejsza znana ni wzmianka o bóżnicy dotyczy dopiero 1710 r. W 1735 r. Żydzi gluscy opłacili pogłównie wysokości 700 zł. W 1765 r. mieszkańcy w Glusku 64 rodziny żydowskie liczące 333 osoby. W 1820 r. pośród 569 mieszkańców Gluska było 236 Żydów (41,5%) mieszkających w 20 domach. Przed 1900 r. w pożarze kwartału Żydowskiego spłonęła drewniana synagoga. Odbudowano ją już jako murowaną po 1900 r. W 1921 r. pośród 928 mieszkańców Gluska było 390 Żydów (42%). W 1939 r. mieszkało w Glusku ok. 530 Żydów. Podczas II wojny światowej Niemcy traktowali Glusk jako jedną z miejscowości tranzytowych dla Żydów na drodze do obozów zagłady. W 1940 r. deportowali tu czasowo co najmniej 265 osób ze Szczecina i Krakowa. W kwietniu 1942 r. przebywało w Glusku 710 Żydów. W październiku i listopadzie 1942 r. Niemcy deportowali Żydów z Gluska do obozu pracy w Trawnikach oraz go getta w Piaskach, a stamtąd do obozu zagłady w Sobiborze. Obiekt gminy żydowskiej zostały zdemastowane.</p> <p>Dzieje i opis cmentarza:</p> <p>Cmentarz żydowski założony został prawdopodobnie wkrótce po lokacji miasta i przyległej do niego wsi, po 1689 r. Zlokalizowano go ok. 350 m na wsch. od rynku, po płd. stronie drogi polnej, pośród pól i tak jest nadal. Najwcześniejsza informacja źródłowa o nim to odnaleziony nagrobek z 1730 r. ma kształt stojącego prostokąta. Na mapie ewidencyjnej gruntów z 1912 r. ma już ostateczną powierzchnię o kształcie zbliżonym do wydłużonego w pionie trapezu. Być może uzyskał ją jeszcze w latach 80 XIX w. jak można sądzić na podstawie rosyjskiej dwuwiorstówki z 1914 r. (wg zdjęć z 1888 r.). Na podstawie morfologii terenu można przypuszczać, że dodano od zachodu północną część obecnej działki nr 258. W okresie międzywojennym cmentarz ogrodzony był kamiennym murem. Na mapie WIG z 1939 r. cmentarz ma kształt trapezu z zaznaczonym budynkiem w rogu płd-zach. Na cmentarzu, oprócz typowych stel, był duży architektoniczny nagrobek rodziny Wajsbęrgów, określany jako „domek” lub „grobowiec” wzniesiony przed I wojną światową.</p> <p>Podczas II wojny światowej Niemcy przeprowadzali na cmentarzu egzekucje. Ofiary grzebano w zbiorowych mogiłach - nie są one zlokalizowane i oznaczone. Cmentarz został doszczętnie zdemastowany podczas wojny oraz po wojnie. Macewy użyto do utwardzenia nawierzchni dróg i na krawężniki. Do utwardzania dróg posłużył również kamień z rozbranego muru. Po wojnie teren cmentarza służył jako pastwisko, wysypisko śmieci i miejsce zakopywania padliny. Ok. 1950 r. cmentarz obsadzono drzewami liściastymi i ogrodzono drutem kolczastym na metalowych słupkach. W 1995 r., na pn. skraj cmentarza wzniesiono upamiętnienie poświęcone zamordowanym tu i w innych miejscach osobom z rodziny Zajfiszajn. Jego fundatorką była Doba Necha Zajfiszajn-Cukierman z Australii. Upamiętnienie wykonane z betonu, składa się z pięciu stel z inskrypcjami oraz architektonicznego, kopułowego baldachimu wspartego na czterech słupach. W 2008 r., podczas remontu ul. Nektarowej w Glusku, ujawniły się pokawalkowane macewy użyte jako krawężniki. Z remontowanego odcinka ulicy wydobyto ponad 40 fragmentów macew (z wapienia i piaskowca z lat 1730-1936/1937) które złożone zostały w prowizorycznym lapidarium na terenie żydowskiego cmentarza wojskowego w Lublinie przy ul. Walecznych. Teren cmentarza zachował się w całości (na co wskazuje Operat pomiarowy „mienia opuszczonego” z 1959 r.). Ma kształt zbliżony do wydłużonego w pionie trapezu o wymiarach 82,5x114,65x52,8x111,5 m: o powierzchni 0,7598 ha. W ewidencji gruntów działka nr 257. W morfologii terenu czytelna jest granica (wał i okop?) sprzed powiększenia, a na ostatecznych granicach niski wał — być może przyziemie muru przyspane ziemią. Cały teren porośnięty jest gęsto drzewami liściastymi oraz samosiewami krzewów i chwastami, zaśmiecony. Brak jest nagrobków. Przy pomniku złożony jest jeden fragment macewy.</p>	<p>9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji</p> <p>Zaniknięcie w pamięci zbiorowej wiedzy o istnieniu tego cmentarza jako elementu krajobrazu kulturowego w Gluska. Inwazja dzikiej roślinności, teren zaśmiecony. Postulat: Oczyszczenie cmentarza z zarastającej go roślinności, wykopanie ogrodzenia, wykonanie ogrodzenia. Utworzenie na terenie cmentarza lapidarium dla odnalezionych macew i ich fragmentów. Dalsze odzyskiwanie macew.</p>	<p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)</p> <p>Hubert Mąciak </p> <p>Jacek Kędzierawski </p> <p>październik 2023</p> <p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)</p> <p></p> <p>Jacek Kędzierawski</p> <p>*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>
---	--	---